

"לְבַנְיָנָה שֶׁל תּוֹרָה" – חֶלֶק קָמוּ"ט

שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי רה"י הרב ברוך וידר שליט"א
עשר בשביל שתתעשר – ברזחניות



כל ישראל הם גוף אחד

לאדם שיתוודה בלשון רבים כדי
שיתוודה גם על חבריו³

"כי כשעשהו חברו כאילו עשהו
עצמו ולכן נאמר בלשון רבים...
כאילו חטאו ביחד מצד ערבות
נשמות".⁴

עסקנו בשבוע שעבר בתחושת
השליחות, למדנו מדמותו של הרב צוקרמן
זצ"ל על החובה והזכות להיות מקושרים
עם הכלל, להיות עם הפנים לעמ"י, הן
מבחינה סגולית והן מבחינה מעשית.

זהו בעצם עניין הערבות ההדדית. רש"י
בספר דברים, על הפסוק "הַנְּסֻתָּרֹת לֹהֵ'
אֶלְקֵינוּ וְהַנְּגֻלֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד עוֹלָם..."¹
מלמד אותנו שמשעברו ישראל את הירדן
נעשו ערבים זה לזה. בארץ ישראל יש את
עניין הערבות, דווקא כאן מתגלה שאנחנו
עם אחד. יש לכך רמז בנאמר בתפילת שבת
"אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל
גוי אחד בארץ" שהרצי"ה נהג להביא
עליו את דברי הזוה"ק² שדווקא בארץ
ישראל אנחנו גוי אחד.

לאן נעלמת האחריות?

התבוננתי על הדברים וחשבתי על
כך שיש שאלה המצריכה מחשבה אצלנו.
במוסדות החינוך שלנו מחנכים הרבה
לנתינה, ערבות הדדית ולאחריות כלל
ישראלית. הרבה מזה ע"י בני עקיבא
שחוקקת על דגלה את הנתינה. אנחנו
מחונכים לחשיבות השירות הצבאי, לא
למען המיצועי העצמי שלנו אלא למען
עמ"י. כאשר יש הפגנות למען עניין כללי
כלשהוא, הציבור שלנו הוא המגיע אליהן,
וגם זה ללא תמורה שנהוגה לעיתים
בציבורים אחרים. בכל זאת קשה לי מאד כי
אני חושב שיש גם תהליך הפוך.

פעמים רבות ככל שבחורים מתבגרים,
הענין הזה נעלם. הרבה אומרים לעצמם
"מְתִי אֶעֱשֶׂה גַם אֲנִי לְבֵיתִי"⁵, שוקעים
בדאגה לעצמם, באיזה מקצוע לעסוק ואיך
להרוויח כסף. בחור הנמצא במוסד אקדמי

דבר נפלא ראיתי בשם האר"י
הקדוש המבאר למה אנו מתוודים גם על
עבירות שידוע לנו שלא עברנו עליהם, הוא
משיב שהיודי נתקן בלשון רבים מפני
שאדם נענש גם על חברו, מטעם הערבות:

"כי כל ישראל הם גוף אחד כלול
מאיברים רבים אם כן לזה ראוי

³ שער הכוונות, דרושי חזרת העמידה, דרוש ה

⁴ טעמי המצוות, פרשת קדושים

⁵ בראשית ל ל

¹ דברים כט כח

² ויקרא צג:



שליחים לסניפי בני עקיבא לקרוא בשם ה'.
כמוכן גם מי שלא היה שליח בפועל בשבת
צריך לדעת שהוא שליח.

בגיל מבוגר כבר לא מספיקה הרוח
הנושבת בתנועה. האידיאלים צריכים לבוא
מתוך לימוד ידיעה והכרה כי אותה חוויה
של ילדות שב"ה הנוער שלנו מלא בה אינה
מספקת בגיל מבוגר. אני חושש לומר אבל
אומר בכל זאת – מי שלומד גמרא כל היום
בהתמדה אבל לא ילמד את מחשבת הכלל,
אף שבודאי הוא תורם לכלל אבל הוא עשוי
למצוא את עצמו הרבה פעמים כתבנית
החשיבה הזו של 'אני, כאן ועכשיו'.

לכן ציווה אותנו הקב"ה לשאת אשה,
להעמיד בנים ובנות, לקום בלילה בשביל
הילדים ולישון שינה קרועה וקצרה, וזיכה
אותנו לתת בדבר הזה כדי שנלמד את
המדה של הכלליות. גם בתחום הזה
החברה המודרנית בוחרת ב'אני, כאן
ועכשיו' ומטעמי נוחות מסתפקת במינימום
של העמדת המשפחה, אולי זה גם מטעמים
כלכליים וצריכים גם בזה שיקול הלכתי
אבל זה נובע מתוך סדרי העדיפויות של
החברה כיום.

הפתרון לכך הוא בהבנה מעמיקה של ערך
הכלל. בדור שלנו צריכים ללמוד הרבה את
תורת הרב קוק זצ"ל המחנכת אותנו
למחשבת הכלל, כמו שציטטנו בשבוע
שעבר את הרב צוקרמן זצ"ל: "הכוונה
צריכה להיות כלפי כלל ישראל".

מי שעוסק בתורת הרב זצ"ל הנצרכת כל כך
בדורנו מתמלא בחשיבה אידיאליסטית
כללית, חשיבה על תועלת הכלל, המדינה
והחברה ולא רק על הרווח האישי שלו, אף
אם זה נעשה לצורך המשפחה שלו.

אפילו אם הוא בוגר הסדר, ודאי שלא ילך
לאיזו הפגנה או שיעלה על דעתו ללכת
לכותל הקטן. אם תהיה תפילה גדולה
בכותל על איזה עניין, לא נמצא שם את
הציבור היותר מבוגר זה שסיים את תקופת
הישיבה. היינו מצפים שכלל שנתבגר יותר
נרגיש יותר אחריות. גם בחברה בכללותה
יש תהליך כזה ולדוגמא הולך ומצטמצם
מספר המתנדבים לשרות קרבי, זו תופעה
נוראית של חשיבה אגוצנטרית.

לימוד מחשבת הכלל

אנו נמצאים בפרשיות האבות,
והאבות הקדושים מלמדים אותנו ההיפך
מכל זה, הם מלמדים אותנו שצריכים
לחיות חיים שענינם קריאה בשם ה',
פרסום שם ה' בעולם ודאגה לכלל ישראל
ולכלל העולם אפילו לאנשי סדום. לכן
נקרא ספר בראשית ספר הישר כידוע
בהקדמה המפורסמת של הנצי"ב לספר
בראשית שם הוא מסביר מדוע נקראו
האבות ישרים.

שמעתי שהרב נריה זצ"ל התבטא
פעם שהוא מוטרד מכך שהנוער עסוק רק
בשלושה דברים: 'אני, כאן ועכשיו'. לדעתי
זה לא רק הנוער אלא גם המבוגרים, ועם
השנים השאלה הזו רק מחריפה. דווקא
תנועות הנוער הן שמחנכות לאכפתיות,
לנתינה, לחשיבה על האחר ולהתנדבות,
לערכים תורניים השייכים למהות עניין
הערבות. תנועות הנוער אינן מסתפקות
באמירת 'אשמנו בגדנו' במקום 'אשמתי
בגדתי' בתפילה, אלא עוסקות גם במעשה.
כל זה שייך לקריאה בשם ה', שהיא דרך
האבות. זכינו והישיבה שלנו הוציאה
לשבת הארגון ב"ה שלושים וחמישה



מה עם הסל שלי?

בקיצור רב והרוצה להרחיב יעיין שם וירויה.

השאלה הגדולה היא כשהדברים הם על חשבוננו במוכן הרוחני, על חשבון התקדמותנו בעבודת ה'. תלמיד נפלא שאל אותי איך ילך לעשות את תורנות המטבח שהרי זה לוקח לו זמן של לימוד תורה.

מה היא התשובה לשאלה החזקה הזו?

במסכת בבא בתרא בדפים ע"ג-ע"ד ישנן אגדות קשות להבנה שנקראות אגדות רבה בר בר חנה.

אחת האגדות שם מספרת שהוא הלך בדרך ופגש ישמעאלי שהזמין אותו לראות את המקום שבו נושקים השמים והארץ. רבה בר בר חנה מספר שכאשר היו שם הוא

לקח את סל המזון שלו והניח אותו בחלון הרקיע. לאחר שהתפלל ביקש לקחת את הסל שלו ולא מצאו, שאל את הישמעאלי: "האם יש גנבים ברקיע?" והישמעאלי השיב לו שהגלגל של הרקיע חוזר ומסתובב ומחר באותה שעה יוכל לקחת את הסל.

הרב זצ"ל⁶ מבאר מעשה זה ע"פ דברי הרמח"ל בספר גדול וקדוש שנקרא 'אדיר במרום', זהו ספר פנימי עב כרס בו מבאר הרמח"ל מעט מתורת הסוד. על יסוד דברי הרמח"ל שם מבאר הרב זצ"ל דבר שמשמעותי לכל חיינו לאורך ימים בעניין הנהגת השלימות, שיש בה הנהגה כללית והנהגה פרטית. אתמצת את הדברים

ישנה מחשבה פרטית – כאשר אדם חושב מה עליו לעשות למען צרכיו האישיים, ויש מחשבה כללית – "שהאדם יעסוק בעבודתו ושלמותו לתקנת הכלל, וממילא מאשר הוא חלק מהכלל (כגון שהוא חלק מהכלל הצריך את תורנות המטבח, וכן גם בדברים הרוחניים) כשיתברך הכלל יתברך גם הוא בכללם ויקבל חלק השפע המגיע לו כפי פעלו אשר הכין ואשר הביא בקופת הכלל". זאת אומרת שאדם יקבל את מטבע הנתנה שלו דרך הקופה הכללית. הרב זצ"ל מבאר שם שגם הפרטיים שאדם עושה אם הוא חושב על הכלל הרי הוא

"כשיתברך הכלל יתברך גם הוא בכללם ויקבל חלק השפע המגיע לו כפי פעלו אשר הכין ואשר הביא בקופת הכלל"

מביא גם את הפרטים שהוא עוסק בהם למדרגה יותר גדולה. אמנם צריך לזה בטחון בקב"ה, כי כאשר אדם עושה למען אחרים נראה שהוא מפסיד, בשפת הרחוב הוא מה שנקרא ה'פראייר'. בצבא רואים את זה כל הזמן: הוא ההולך לקרבי, המתנדב, המרים פיסת לכלוך, המחכה בתור ומכבד אחרים, ואח"כ הוא מגדל משפחה גדולה ולא דואג רק לעצמו. הרב מלמד אותנו כאן שחלילה מלחשוב שהוא יפסיד יותר מאשר היה עוסק בתיקון המדה הפרטית שלו, צריך בזה בטחון אך באמת הוא יראה שיגיע לתוצאה הפרטית שרצה להגיע אליה, וגם ירוויח יותר ממה שהיה צריך לקבל.

⁶ מאמרי הראי"ה עמ' 446



לזה רומז הסיפור הנזכר לעיל. רבה בר בר חנה הניח את סל המזונות הפרטיים שלו על חלון הרקיע, החלון מסמל את השגחת הקב"ה על הכלל, הקב"ה "משגיח מן התלנות"⁷ לברך את עמ"י. כשבא רבה בר בר חנה לקחת את הסל הוא ראה שהסל האישי שלו נעלם! הוא תמה וכי יש גנבים בשמים? הרי הקב"ה משגיח, אז איפה הזמן שלי שהשקעתי ונתתי והפסדתי לימוד תורה?! איך יתכן שאפסיד בילדים שלי אם דאגתי לתקנת הציבור?! לשאלתו אמרו לו אל תדאג, הגלגל מסתובב וזה יחזור אליך מחר. כלומר, העניינים הכלליים הם לא 'כאן ועכשיו', המהלך הציבורי הגדול והכללי לוקח זמן, אבל אתה תרויח, גם סל המזונות הפרטי שלך יחזור בסיבוב הגלגל הכללי הזה, מחר, בעתיד, ואני הקטן אומר שגם רואים זאת במציאות.

רבים מגדולי ישראל⁸ כיום ובעבר אומרים שכמו שיש מעשר כספים כך אדם צריך לתת מעשר מן הזמן שלו לכלל. מעשר בזמן שהוא משקיע בתורה וכן בשאר דברים. אפשר להוסיף על דבריהם שכמו שבמעשר כספים אמרו לנו חז"ל, "עשר בשביל שתתעשר"⁹ – קשה לוותר על עשירית מהרווחים כי כל כך הרבה דברים טובים אנחנו רוצים לעשות עם הכסף ולכן אמרו לנו חז"ל שלא נדאג כי על ידי זה נתעשר. גם בתחום הזה כאשר אדם יפריש מזמנו את מעשר הזמן שהוא נותן לצבור הוא יתעשר, הקב"ה יחזיר לו הרבה הרבה יותר ממה שהוא נתן.



⁷ שיר השירים ב ט

⁸ ע"י הקדמת שערי יושר

⁹ שבת קיט.

